

Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi
Bursa Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Philosophy

Araştırma Makalesi | Research Article
Kaygi, 22 (1), 319-339.

Makale Geliş | Received: 26.10.2022
Makale Kabul | Accepted: 27.02.2023
Yayın Tarihi | Publication Date: 30.03.2023
DOI: 10.20981/kaygi.1195011

Müge KUŞ MUMCU

Doktora Öğrencisi | Phd. Candidate
Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bursa, TR
Bursa Uludağ University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Philosophy, Bursa, TR
ORCID: 0000-0002-9493-5020
muge_k1990@hotmail.com

“Hoşgörü”nün Yokluğu: Türkiye’de Lgbt Bireylere Yönelik Nefret Suçlarına Felsefi Bakış

Öz: Bugün Türkiye’de LGBT bireyler cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle nefret suçlarının hedefi haline gelmekte ve bunun bir sonucu olarak sayısız insan hakları ihlali yaşanmaktadır. Bu sorunun temelinde toplumumuzda Kuçuradi’nin anladığı anlamda bir “hoşgörü” kavramının yokluğu yatmaktadır. Dini ve kültürel yapıyla şekillenen ve insan yerine düşünceleri merkeze alan bir “hoşgörü” kavramının kişi ve toplumsal düzenlemelerde kullanımı kendisi gibi düşünmeyen ve davranmayan insanları dışarda bırakmakta böylece insan onurunu zedelemektedir. İşte bu duruma dur demek için çalışmada “hoşgörü” dediğimiz özelliğin kazandırılması ve değer farkının öğretilmesi adına yurttaşlarımıza etik eğitim verilmesi çözüm yolu olarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: LGBT, Heteroseksizm, Heteronormative, Hoşgörü, İnsan Hakları, Değerler Eğitimi.

Absence of Tolerance: The Hate Crimes Against Lgbt Individuals in Turkey from a Philosophical Point of View

Abstract: Today in Turkey, LGBT individuals are becoming a target of hate crimes because of their gender identity and sexual orientation, and therefore numerous human rights violations have been taking place. The main reason behind this problem is the absence of “tolerance”, which is understood from the point of view of Kuçuradi, in our society. Arrangements of the person and society by using the notion of tolerance, which is shaped by religious and cultural structure and centralizes the thoughts instead of human beings, has excluded people who don’t think and act in this framework, and therefore it stains human honors. To say stop this problem in this study, it has been suggested that gaining the quality of tolerance and teaching of difference in value by means of giving ethics education to our citizen is the solution of this problem.

Keywords: LGBT, Heterosexizm, Heteronormativity, Tolerance, Human Rights, Values Education.

Giriş

Kaos GL Derneği'nin 2017 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirdiği Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu'na göre; 93 mağdur ve 24 tanık tarafından yanıtlanan ankette 270 ihlal türü bildirilmiştir. Bu ihlallerin çoğunun kamusal alanda işlenmesi LGBT bireylere yönelik nefret suçlarının "kişilerin görünür olması ile ilişkili olarak düşünülebilir" mottosunu haklı çıkarmıştır. Rapor yaşanan olayların beşte üçünde failerin iki ya da daha fazla kişiden oluştuğunu; mağdur ettikleri kişilerin ise vaka başına ikiden fazla hak ihlaline uğradığını ortaya koymuştur. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı nefret söylemleri ve şiddet tehditlerinin yanı sıra mağdurlar daha ağır ihlallerle karşı karşıya kalmıştır. Verilere göre 270 ihlalden 58'i cinayete teşebbüs, fiziksel şiddet, silahla yaralama, tecavüz veya diğer cinsel saldırıları içerecek biçimdeki fiili saldırılar olarak gerçekleşmiştir. Bu suçları içeren toplam 52 vakadan sadece 14'ü polise bildirilmiş, 5'i mahkemeye taşınmıştır. Raporda nefret suçlarının kamu otoriteleri tarafından meşrulaştırıldığı belirtilirken, saldırıların yarısından fazlasının iki veya daha fazla sayıdaki görgü tanığının gözü önünde yapıldığı sadece yüzde 15'nin mağdurları destekleyici olduğu, yüzde 55'nin ise olaylara kayıtsız kaldığı açıklanmıştır (<http://kaosgl.org/sayfa.php?id=25404>. (23.03.2018)).

Ortaya konan bu tablo, sırf cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri yüzünden kişilerin uğradığı şiddet ve ayrımcılığın insan hakları alanında aşılması gereken büyük bir mesele olduğunu göstermiştir. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilk maddesine göre; "Bütün insanlar onur ve haklar bakımından özgür ve eşit doğar. Akıl ve vicdan sahibidirler, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar." İşte tam da bu noktada şu soruyu sormak yerinde olacaktır: Neden ülkemizde LGBT bireylere (Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) yönelik nefret

suçlarına¹ kadar giden böylesi bir önyargı ve ayrımcılık var ve bu apaçık insan hakları ihlalinin çözümü ne olmalıdır?

Aslında bu soruya Kuçuradi'nin "hoşgörü/ tolerans" kavramı analiziyle bakmak ve sorunu felsefi açıdan değerlendirmek gerekir. Çünkü Türkiye'de insanların "hoşgörü" kavramından anladıkları ve onun sınırlarının çizilmesinde yapılan yanlışlıklar böylesi bir ihlal ile sonuçlanmaktadır. Toplumların dini ve kültürel algısı çerçevesinde belirlenen bir "hoşgörü" kavramı, düşünceleri merkeze alarak kendisinden olmayanları dışarıda bıraktığından; insan onuru ve haklarında ciddi problemlere yol açmaktadır. Nitekim bu çalışmada ilk olarak, Kuçuradi'nin öngördüğü "bir kişi tutumu olarak hoşgörü"nün eksikliğinden hareketle Türkiye'de cinsiyet kimliklerine ve cinsel yönelimlere yönelik şiddetin dini ve kültürel arka planına bakılacak; sonrasında ise bunun bir uzantısı olarak "kamu düzenlemelerindeki hoşgörü"nün ne olduğu ve sınırları tartışılacaktır. Sonuç bölümünde ise LGBT'lere yönelik nefret suçlarının önlenmesinde çözüm yolu sunulmaya çalışılacaktır.

Türkiye'de Lgbt'lere Yönelik Nefret Suçlarına "Kişi Tutumu Olarak Hoşgörü" Eksikliği

Bugün sırf cinsel yönelimleri² veya toplumsal cinsiyet kimlikleri³ nedeni ile toplumdan dışlanan ve ötekileştirilen LGBT bireyler, yaşama hakkının ihlaline kadar varan birçok insan hakları ihlaliyle karşılaşmaktadır. Toplumumuz LGBT olmayı

¹ Nefret suçu, bir kişiye veya gruba karşı ırk, dil, din, cinsiyet ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi önyargı doğurabilecek nedenlerden ötürü işlenen, genellikle şiddet içeren suçlardır.

² Cinsel yönelim; belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Bunlar heteroseksüellik, eşcinsellik (homosexual), biseksüellikdir.

³ Türkçe'de cinsiyet sex ve gender kelimelerinin ikisini de kapsar. İngilizcede sex(cinsiyet) kelimesiyle genellikle bireyin erkek veya kadın oluşuna yani biyolojik anlamına vurgu vardır. Gen-der(toplumsal cinsiyet) kelimesi ise daha çok bireyin nasıl yaşadığını anlatır. Dolayısıyla cinsiyet ile toplumsal cinsiyet uyumlu olmayabilir.

"hastalık, sapkınlık, suç, günah, anormallik" şeklinde tanımlamıştır. Peki, gerçekten durum böyle midir?

Örneğin; transeksüalite her ne kadar cinsel kimlik bozukluğu adı altında bir hastalık olarak görülse de son gelişmeler itibariyle, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-DSM-) de transeksüellikle ilgili cinsel kimlik bozukluğu yerine cinsiyet uyumsuzluğu veya cinsiyet hoşnutsuzluğu olarak çevrilen "gender dysphoria" tanımı kullanılmıştır (<http://www.dsm5.org/Documents/Gender%20Dysphoria%20Fact%20Sheet.pdf>). Bu kısaca şu demektir genel kanı olarak kabul edilen görüş tıpkı cinsel yönelimlerden biri olan eşcinsellikte olduğu gibi değişebilir yani ileriki günlerde transeksüellik hastalık statüsünden çıkabilir. Nitekim 17 Mayıs 1990 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü eşcinselliği zihinsel hastalıklar bölümünden çıkartmış, bu kararını 1992'de Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırması (International Classification of Diseases "ICD-10") listesine resmen kayıt etmiştir (Ataman 2009:6).

O halde LGBT'lere yönelik olumsuz söylemler; dini ritüel, örf, adet ve geleneklerin çatısı altında belirlenen toplum yapısının bir ürünüdür denilebilir. Bu durum LGBT bireylere yönelik nefret suçlarına kadar uzanan böylesi bir önyargı ve ayrımcılığın aslında fobilerin de ötesinde, toplumun dini ve kültürel yapısından kaynaklanan ideolojik bir sorun olduğunu göstermiştir.

Nitekim onlara yönelik nefret söylemlerinden tutun da nefret eylemlerine kadar giden böylesi bir problemin temelinde "hoşgörü" kavramının insan onur ve haklarından ziyade din ve toplum yapısı ile içeriğinin doldurulması ve insanı değil düşünceleri merkeze alarak tasarlanan bir kavram vardır ki bu bir nevi "hoşgörü"nün yokluğu demektir. Çünkü Kuçuradi'nin deyimiyile "hoşgörü/tolerans" kavramı bundan tamamen başka bir boyutta anlaşılması gereken felsefi bir kavramdır.

Kuçuradi "hoşgörü" nün ne olduğunu toleransla paralel bir biçimde birincisi, bir kişi tutumu olarak ve bir diğeri, kamu işlerinin düzenlemesi ve yönetilmesiyle alakalı olan, sınırlarının tolerans konusu olamayacak olanlar tarafından çizildiği ve aynı konuya ilişkin farklı düşünce ve pratiklerin oluşturduğu alanla ilgili istem olarak hoşgörü şeklinde iki ayrı perspektiften açıklamıştır (Kuçuradi 2007: 88).

Kuçuradi'ye göre bir kişi tutumu olarak hoşgörüyü oluşturan şey, kişinin her biri farklı olan diğerlerini bu farklılıkların çeşitliliğine rağmen öncelikle kendisi gibi bir insan olarak görmesidir. İnsanlarla ilişkilerinde hoşgörülü kişinin özelliği ise, kendisinden "farklı" olanların -yani: kendisinin onayladıklarından farklı olan, hatta karşı olduğu düşüncelere-kanaatlere-inançlara-davranışlara sahip kişilerin-haklarına (çıkarlarına değil, haklarına) zarar vermemesi ya da zarar vermek istememesi özelliğidir. Ne var ki, hoşgörülü kişinin tolere ettiği şey, bu farklı düşünceler- kanaatler- inançlar- davranış tarzları- pratikler-tutumlar değildir; tolere ettiği, bu düşüncelere sahip olan veya öyle davranan kişinin kendi varlığıdır. Bunun için, verebileceği halde, haklarına zarar vermez (Kuçuradi 2007:89). Oysa Kuçuradi'nin öngördüğü biçimiyle bir "hoşgörü"nün yokluğu durumunda kişi tıpkı Türkiye'de LGBT'lere yönelik nefret suçlarında olduğu gibi kendisinden farklı düşüncelere ve davranışlara sahip olan kim olursa olsun zarar verme edimini gerçekleştirebilmektedir. Fakat buradan Kuçuradi'nin deyimiyile kişinin onaylamadığı düşünce ve davranışlara karşı çıkmaması anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü saygı ve hoşgörü düşünceye değil insana karşı olmalıdır. Türkiye'de ise kişiler "hoşgörü" edimini kendi dini ve kültürel boyutlarıyla şekillenen bir düşünceye karşı gerçekleştirmektedir.

Toplumumuzda geleneksel Türk aile yapısının bir sonucu olarak heteroseksizm düşüncesi hâkimdir. Böylesi bir ideolojinin çıktısı olan homofobi ise genel kanı olarak heteroseksüel olmayanların kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalması gerektiğini dayatmaktadır. Peki, nedir bu heteroseksizm?

Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir. Bugüne kadar toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış olan kadın ve erkek rollerine uymayan, bir anlamda genelden "farklı" olarak görülen LGBT'ler bu anlayış çerçevesinde fiziksel, duygusal ve psikolojik saldırılara maruz kalmaktadır (Çabuk ve Candansayar 2010:85-89).

Üreme ve cinselliğin iki ayrı insan fiili olması, sınıflı/baba egemen toplumlar için nitekim Türkiye toplumu için de o kadar büyük bir sorun teşkil eder ki, her durumda bastırılması, gözlerden gizlenmesi gerekmektedir. Çünkü babanın kadın ve çocuklar üzerindeki iktidarı, ancak kadınların tek eşliliğe zorlanmasıyla, bunun için de cinselliğin üremeye tabi kılınmasıyla mümkündür. Türkiye'de kadın ve erkek biyolojik cinsiyetten daha çok toplumsal cinsiyetle yani toplumsal rollerine göre tanımlanmaktadır. Heteroseksizm düşüncesinin dışında yaşayanlar ise cinselliğin üreme işlevinin gerisinde kalması gerektiği üzerine işleyen ataerkil düzenin planını bozmaktadır (Çakırlar ve Delice 2012: 120-122). Tam da bu sebeple LGBT'lerin yaşam tarzı aile bütünlüğünü yok ettiği, neslin devamlılığını ve ataerkil düzeni tehdit ettiği bununla birlikte ahlaki bakımdan topluma kötü örnek olduğu gerekçesiyle toplumumuzda kabul görmemektedir.

İslam'da LGBT'lere yönelik konular din ve ahlak ölçülerine uymayan her türlü aşırılıkları ifade eden fuhuş, erkekler arasındaki eşcinsel ilişkiyi ifade eden livata, kadınlar arasındaki eşcinsel ilişkiyi ifade eden sihak ve çift cinsiyetli veya cinsiyeti belirsiz kimseler için kullanılan hünsa kavramları etrafında tartışılmaktadır. Her ne kadar İslami literatürde 'fuhuş' kavramı genellikle, "bir kadının evlilik dışında meslek edinerek veya başta para olmak üzere herhangi bir karşılık gözeterek vücudunu bir erkeğin cinsi tatminine sunması" anlamına gelse de; bu terimin daha kapsamlı bir kullanım alanı bulunmaktadır ve "erkeğin erkekle ve kadının kadınla olan cinsi münasebetleri" de fuhuş kapsamına girmektedir (Tümer 1996: 209).

Kur'an temel alındığında; Allah'ın koyduğu sınırları aşması muhtemel gözüken insanın fitratını bozarak çeşitlilik gösteren fiiller kötü olarak nitelendirilmiş ve bunlara sebebiyet verici olarak insanları esiri altına alan şehvi duygular hedef alınmıştır. İslam hukuku, beden doğuştan olduğu ve duyguların da bedene uygun gelişim gösterdiğinden hareket ederek; kişinin kendisini duygu bakımından erkek veya kadın olarak nasıl tanımladığı değil bedensel olarak kimliğinin ne olduğuna bakılması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu nedenle bedensel yapıdan bağımsız cinsiyet yönelimleri buna cinsiyet kimlikleri (transseksüellik) de dâhil olmak üzere kabul edilemez. Fakat İslam, doğuştan hem erkek hem de kadınlık organına sahip kişileri (hünsa) bu söylemin dışında bırakarak, onların ameliyatlarını fitrata dönüş olarak yorumlamıştır. Kısaca İslam'ın insan için getirdiği "mükerrem" tanımı insanoğluna yaratılışını korumayı ve yaratılışının dışına çıkması halinde kendine verilen şeref derecesinin azalıp hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağına sinyallerini vermiştir. Şöyle ki Kur'an, eşcinsel ilişkiyi kötülüğü, çirkinliği, değerden düşmüşlüğü ifade eden "seyyiet", "fahişe" ve "habâis" kelimeleri ile tanımlamıştır (Şahin, 2015:525). Yani İslam, Lut Kavmi örneğiyle de bilindiği gibi fitrata aykırı davrananların bunu meşru görmesine ve yaymasına karşı çıkmıştır.

Türkiye'de ise cinsel yönelimler ve toplumsal cinsiyet kimlikleri üzerinden önyargı ve ayrımcılığa neden olanların tamamen farklı bir saptamayla din olgusunu kendi heteroseksist düşüncelerine alet ederek insan hakları ihlallerine yol açtığı görülmektedir. "Lut kavminin çirkin işini yapanı görürseniz faili de mefulü de öldürünüz" şeklindeki nefret söylemi buna örnek verilebilir. Oysa bir insanı öldürmenin, yakmanın, işkence etmenin, tecavüz etmenin hiçbir dinde yeri olmadığı gibi; birinin diğeri üzerinde ceza kesme yetkisini elinde bulundurmasının rasyonel bir gerekçelendirilmesi yapılamaz. Zaten Kuçuradi'nin ifade ettiği gibi hoşgörü kavramı, kişinin onaylamadığı düşünce, davranışlara karşı çıkmaması şeklinde anlaşılmalıdır. Farklı düşünceleri onaylamamak insanın kendi tekelindedir fakat

hiç kimse diğerinin insan haklarını çiğneyecek özellikle de yaşam hakkını elinden alacak bir eylemi kendinde hak görmemeli burada hassas çizgi insan dolayısıyla insanın değeri/onuru olmalıdır.

Kuçuradi'ye göre insanın değeri ise insanın diğer var olanlarla ilgisi bakımından özel yeridir. İnsanın özelliklerinin bütünü başka deyişle onu diğerlerinden ayıran olanakları ona özel yerini sağlamaktadır. Bu olanaklar, insana özgü etkinlikler ve ürünler olarak görünür. Bu özellikler ise, insanın diğer canlılarla ortaklaşa taşıdığı özelliklere ek özelliklerdir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran, onu özel ve değerli kılan onun değerlendirmede ve değerlemede bulunan bir varlık olmasından ileri gelmektedir (Kuçuradi 1982:49). O halde sadece insan olmaktan kaynaklanan ve herkeste eşit olarak bulunan insani özün kendisi insanın onurunu ve değerini oluşturan şeydir. Buradan hareketle ki insan hakları sınıfı altında toplanabilecek her türlü hak temelini onda bulmaktadır. Buna paralel olarak Türkiye'de LGBT'lere yönelik nefret suçlarının önlenmesinde gerek kişisel bir tutum olarak gerekse toplumsal düzenlemelerde insan hakları ve onurunu içeren "hoşgörü" ye ihtiyaç vardır.

Türkiye'de Lgbt'lere Yönelik Nefret Suçlarında "Hoşgörü" İçermeyen Toplumsal Düzenlemeler

Kuçuradi'ye göre, kişi tutumu olarak hoşgörü kavramı kendisinin düşündüğü ve onayladığı gibi olmayan farklı bakış açılarına saygı göstermek veya onlara karşı çıkmamak anlamı taşımamaktadır. Böylesi bir sonuç, toplumsal düzenlemelerde dolayısıyla hukukun oluşturulmasında ve uygulanmasında toplumun genelinden farklı düşünce ve davranışlardan ne özellikte olanlar tolere edilebilir ne özellikte olanlar tolere edilmemeli sorununa götürecektir. Günümüz dünyasının birbiri içine geçmiş çok kültürlü yapısında farklı ideolojilerin oluşturduğu çıkmazlar bizi bir ölçü oluşturma arayışına sürükleyecektir. Kuçuradi'ye göre ise çözüm; düşünceler söz

konusu olduğunda kamu yaşamında hoşgörü konusu olamayacakların sınırını çizenin "bilgi" olmasıdır (Kuçuradi 2007:90-91).

Öyleyse Kuçuradi'nin ifadesiyle aynı konuda karşı karşıya gelen bir bilgi ve bir düşünce olduğunda doğrulanabilir bir bilginin yerini düşüncenin alamayacağı ve sonuç itibariyle hoşgörünün sınırını çizen şeyin bilgi olduğu gerçeğidir. Düşüncenin yerini artık normların, pratiklerin ve davranışların aldığı durumlarda ise hoşgörü olamayacaklarının sınırı çizen şey bu norm, pratik, davranışın kişinin temel hakkına doğrudan veya dolaylı olarak zarar verdiği yerde başlamaktadır (Kuçuradi 2007:92).

Bu durum konumuzla ilişkilendirildiğinde; LGBT bireylerin sahip olması gereken hakların, insan hakları çerçevesinde etik değerler olduğu ve bilgiyi temele aldığı için de tartışmasız hoşgörülmedir manası çıkmaktadır. Fakat onlara yönelik nefretin temel nedenlerini oluşturan dini ve kültürel normlar tolere edilemez. Eğer herhangi bir din ya da kültürün kendi bünyesindeki ve dışındaki insanların temel haklarına zarar veren yaptırımları özgürlük adı altında toplumsal düzenlemelerde tolere edilirse bu bir yıkıma yol açacaktır. O halde insan haklarına dayalı bir toplum düzeni kurmak adına Kuçuradi'nin tanımladığı şekliyle "hoşgörü" kavramı bizim üzerimizde durmamız gereken önemli bir ölçüttür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ne anayasasında ne de Türk Ceza Kanunu' da LGBT bireyler hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 10.maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" şeklinde bir hüküm bulunmasına rağmen bu maddeye "cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim" ifadesi ekli değildir. Çünkü hükümetimizde yasalar heteronormatif olarak düzenlenmiştir. Heteronormative nedir?

Heteronormativite; bütün bir toplumun ve kültürün "doğallaştırılmış", "idealleştirilmiş" ve "normal" varsayılan heteroseksüel cinsel yönelim

doğrultusundaki yaşam tarzı ve değerlere göre tariflendiği, heteroseksüellik dışında kalan cinselliklerin/cinsel hallerin marjinalleştirildiği, sapkın kategorisine sokulduğu, görmezden gelindiği, baskı ve şiddete maruz bırakıldığı yahut uysallaştırılarak hizaya sokulduğu bir iktidar sistemini ifade etmektedir. Söz konusu sistem, biyolojik ve toplumsal olarak birbirlerinden tamamen ayrı oldukları, birbirlerini aile ve üreme vasıtası ile tamamladıkları düşünülen kadın ve erkek kategorilerini içeren ikili cinsiyet rejimi üzerinde yükselir (Altunpolat 2017:6).

Hâlbuki belirli bir düşünceye, çevreye, inanca ya da ideolojiye "iyi" değerini vermek tehlikelidir. Türkiye'de kamu yaşamına da yansıyan bu ahlâki normun evrensel hiçbir değeri olmadığı gibi geçerliliği de yoktur. Çünkü bir normun etik ve evrensel olabilmesi adına öncelikle içinde bulunduğu bireylerin ya da toplumların her türlü ideoloji ve kimliğinden sıyrılması gerekir. Türkiye'deki yasal yargılar yurttaşlara, cinsel yönelim veya cinsiyet kimlik üzerinden açık bir ayrımcılığa bulunmamasına rağmen heteronormatif sistemin bir sonucu olarak; LGBT ayrımcılığına karşı da bir önlem almamaktadır. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak yasaların LGBT bireylere karşı ayrımcı olarak uygulandığına ilişkin birçok örnek bulunmakta ve bu durum bizlere toplumsal düzenlemelerde LGBT'lerin "hoşgörü" sınırı içine alınmadığını ve onlara yönelik önyargının olduğunu göstermektedir. Peki, nedir önyargı?

Önyargı bir kişinin sahip olduğu dil, din, ırk, toplumsal köken, siyasal inanış, statü benzeri birçok ayrımı da kapsayan ve bunlar üzerinden o kişiye yönelik alınacak tavır ve olumsuz yargı olarak düşünülebilir. Konuya salt bir insan düşüncesi olarak bakıldığında insan hakları ile ilgili bir sorun teşkil etmiyor gözükse de böylesi bir düşüncenin uygulamaya geçişi noktasında eylemlerin artık ayrımcılık barındıran ve her tür şiddetle sonuçlanabilecek yapısı gözler önüne serilmektedir.

Bu durum konumuzla ilişkilendirildiğinde; önyargı ve ayrımcılığın sadece LGBT bireylere yönelik değil onların haklarını savunan insanlara da yapıldığını görülmektedir. Bugün LGBT'lere yönelik hak ihlallerinin olduğunu ve onların hak ve özgürlüklerinin savunulmasını gerektiğini düşünen ama toplum tarafından

damgalanmaktan korkan insanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü ataerkil toplum ve kültür yapımızın bize dayattığı genel bir kanı vardır. Önyargının keskin bir ifadesi olan bu genel kanı; sırf LGBT haklarını savunuyor diye hoşgörü bilinciyle hareket eden kişileri ait olmadığı bir grupla aynı kefeye koymak daha açık bir şekilde dile getirilirse "kesin o da onlardan biridir yoksa LGBT haklarını savunmazdı" yaftasını onlara yapıştırmaktır. Hâlbuki birilerinin hakları savunmak demek, yapılan eylemin kendisini savunmak değildir. Bunun bilincinde olmayan kişilerin "hoşgörü" içermeyen tutumları, toplumsal düzenlemelere de yansiyacaktır. Çünkü toplumsal düzenlemelerle ilgili bir istem olarak hoşgörünün ontolojik zemininde, kişi tutumu olarak hoşgörü yatmaktadır.

Öyleyse toplumda yasal düzlemde olmasa bile LGBT bireylere yönelik meşrulaşan/ teşvik edilen önyargılar ve kişi tutumu olarak hoşgörünün eksikliği, toplumsal düzenlemelerde yer ettiğinde kişilerin ayrımcılığa uğramalarına neden olacak ve kaçınılmaz olarak insan hakları ihlallerine ortam hazırlayacaktır.

Örneğin; 26 Şubat 2014 tarihinde bir trans kadını öldüren erkeğin cezası "haksız tahrik" indirimiyle müebbet haptisten 18 yıla düşürülmüştür. Karara göre, "haksız fiil" maktulün "travesti olması"dır (<https://lgbtnewsturkey.files.wordpress.com>). Türkiye Anayasa'nın 17. maddesi ile kişinin yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağı güvence altına alınmasına rağmen, kanunlarımız "haksız fiil" in ne olduğu konusunda bir çerçeve oluşturmadığı için cinayeti de kapsayan herhangi bir fiziki şiddetin "haksız tahrik" sonucu olup olmadığı yetkisini hâkimlere bırakmaktadır. Kişilerin inisiyatifine bırakılarak işleyen bu süreçte bir de LGBT cinayetleri söz konusu olduğunda ceza indirimine gidebilmekte ve bu durum toplumsal düzenlemelerde hoşgörünün yerini önyargının aldığı açık bir göstergesi olmaktadır.

Toplumsal düzeyde önyargılarımız artık birer değer ya da yargı olarak biçimlendiğinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. madde 'sinde tanımlanan

"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir." ilkesi ihlal edilerek nice ayrımcı yaklaşımın önü açılacaktır. Tam da bu yüzden Kuçuradi'nin toplumsal düzenlemelerde olmasını istediği "hoşgörü"nün yasalara yansıyan eşitlik düzenlemeleriyle gündem olması ayrımcılığa yol açan her tür önyargının önünün kesilmesi açısından son derece önemlidir.

"Hoşgörü"nün Bireylere Kazandırılmasında Değerler Eğitimi

LGBT bireylere yönelik nefret suçlarının önlenmesinde ve onlara yönelik önyargılı tutumların azaltılmasında Kuçuradi'nin anladığı anlamda bir "hoşgörü" kavramının her kesimden insana öğretilmesi gerekmektedir. Çünkü içinde yaşadığımız toplum yapısı kendimiz gibi düşünen ve davranan kişilere karşı hoşgörülü olmayı bize öğretmekte ve bunun tam tersi olduğunda yani "hoşgörü" kavramından, başkalarının kendimizden farklı görüşlerine ve davranış biçimlerine saygı gösterme anlaşıldığında ise ortaya hoşgörünün sorunlu bir anlaşılma biçimi çıkmaktadır.

Kuçuradi'ye göre hoşgörünün bu sorunlu şekli kendi başına olanaksız olan bir şeyi yani haklı ya da haksız olarak, yanlış veya kötü olduğunu düşündüğümüz bir şeye saygı göstermeyi talep etmektedir. Hâlbuki hoşgörülü bir kişinin ana özelliği, belirli bir konuda ondan farklı düşünce, norm ve pratiklere sahip olanların çıkarlarına değil haklarına zarar verebilecek olmasına rağmen zarar vermemesidir. Bir kişi tutumu olarak hoşgörünün bu şekilde anlaşılması, hoşgörü eğitiminin doğrudan doğruya yapılamayacağını bize ipuçlarını vermektedir. Dolayısıyla sonuçlarının birinin hoşgörü olacağı bir eğitime ihtiyaç vardır (Kuçuradi 2007:272).

Ontolojik zeminini bir kişi tutumu olarak hoşgörüde bulan toplumsal düzenlemelerde sınırların hoşgörü çerçevesinde çizilmesi ise bizlere insan

haklarıyla çatışan düşünce, norm ve pratiklerin, toplumda egemen olsalar bile tolere edilemeyeceğini göstermesi açısından son derece önemlidir. Çünkü kamu işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesine ilişkin bir ilke olarak hoşgörü, bilgiyi esas alan ve insan haklarıyla çatışmayan kollektif görüşler ile normların aktarılmasına ve pratiklerin toplu olarak gerçekleştirilmesine engel olunmaması ayrıca onların egemen görüşlere ne kadar ters düşerse düşsün kamu yaşamında en azından yasaklanmaması talebi olarak kavramsallaştırılabilir (Kuçuradi 2007:272).

İşte bu yüzden insan haklarını korumayı hedef edinen ve hepimizin tek ortak kimliği olan insan merkezli anlayışla şekillenen değerler⁴ eğitime ihtiyacımız vardır. Çünkü kişisel bir tutum olarak hoşgörü ancak böyle bir eğitimin sonuçlarından biri olabilir. Peki, insan haklarını korumayı istemek ve bunu insan olma bilinciyle yapabilmek için tek tek durumlarda bu şekilde eylemde bulunmayı sağlayan değerler eğitimi nasıl bir eğitimidir? Kuçuradi'nin deyişiyle;

Bu eğitim, kişilere yaşarken ilişkide oldukları başka insanların eylemlerine veya durumlarına, yetiştikleri şu ya da bu çerçevede geçerli değer yargılarına göre değer biçmekten kaçınmayı ve doğru değerlendirme (değerlendirirken eylemlerin, insan durumlarının vb. değerinin bilgisine götürebilen değerlendirmeler) yapabilmeleri için gerekli bilgiyle donatmayı, özellikle de kişilerde başkalarını her şeyden önce birer insan olarak görmenin gerektirdiği şekilde muamele etme istemesinin oluşmasına yardımcı olmayı amaçlayan bir eğitimidir (Kuçuradi 2007:96).

Kuçuradi normlara göre hareket etmenin ötesinde etik değerler bilinciyle hareket etmeyi öğreten bu tarz bir eğitimin oluşması için bu bilinçle donatılmış öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Ona göre ilk ve öğretim kurumlarında felsefi bilgiyle donatılmış bir etik dersinin verilmesi son derece

⁴ Kuçuradi değerlerden, tür olarak insanın kendine özü olan doğası, yani onu diğer benzer canlılardan ayırt eden yönüyle ortaya koyduğu ürünleri, başarılarını kastetmektedir. İnsanın değerleri derken bilim, felsefe, sanat, tarih gibi insan fenomenleri anlaşılmalıdır. Tür olarak insanın bu değerlerinin yanı sıra, bu değerlerin taşıyıcısı olan tek tek kişilerin sahip olduğu erdemler de kişi değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısacası bilgelik, cesaret, ölçülülük, dürüstlük, saygıllık gibi kişi özelliklerine sahip kişiler tür olarak insanın sahip olduğu olanakların, değerlerin taşıyıcısı olmaktadır. Bu anlamda değerlerin değer yargılarından ayrıldığı en temel nokta ise değerlerin değişmez (topluma ve zamana göre değişmeyen) yapıda olmasıdır.

önemlidir (Kuçuradi 2007:96). Çünkü etik değerlerin öğrenilmesi insan onurunu oluşturarak kişide bir bilinç farkındalığı yaratacaktır. Etik değerleri benimseyen ve onları pratiğe döken insanların, insanlar arası ilişkilerinde sadece "insan olma" bilinci vardır ve onlar sayesinde ilişkide oldukları kişiler saygı, güven, hoşgörü gibi belirli değerlilik yaşantılarını deneyimler (Kuçuradi 1999:191). Bu da bizlerin etik değerleri koruyarak onları içselleştirdiğimizde yaşamın hem kendimiz hem de diğerleri için daha değerli kılınması demektir. Peki, ama bu etik eğitimin içeriğini oluşturan ve ona uygun hareket etmemiz gerektiği söylenen etik değerlerden biz ne anlamalıyız?

Etik değerler, kişinin diğerleriyle kurduğu etik ilişkilerinde değer korumaya yönelik eylemleri aracılığıyla edindiği belirli özellikler ve bu ilişkide ortaya çıkan nesnel karşılığı olan değerlilik yaşantıları olarak anlaşılmalıdır. Öyleyse Kuçuradi'ye göre etik değerlerin iki türünden söz edilebilir. Bunlar etik kişi değerleri ve etik ilişki değerleridir. Birincisine dürüst, saygılı, güvenilir olma gibi kişi özellikleri; ikincisine sevgi, saygı, güven gibi yaşantı değerleri örnek verilebilir. Etik kişi değerlerinin diğer değerlerden farkında, kişinin etik ilişkilerinde belirli türden eylemde bulunmakla kazandığı özellikler etkili iken; etik ilişki değerlerinin diğer yaşantılardan farkı yalnızca kişi ve kişi ilişkisinde yaşanabilen değerlilik yaşantıları olmalarında ortaya çıkmaktadır (Kuçuradi 2014:6-7).

Tam da bu noktada etik değerleri ahlaksal ve kişisel normlardan ayırt etmemiz gerekir. Çünkü etik dediğimizde Kuçuradi'nin anlatımıyla mesleki normları, sadece eylemi gerçekleştiren kişi için anlamı olan gündelik eylemleri veya yaşanan toplum ve kültür yapısının dayattığı ahlaki normları anlamayız. Bugün insan hakları kapsamında ele alınan her kavram aslında evrensel etik değerler kapsamına girmektedir. Bu yüzden öncelikle etik değerler ile ahlaki normlar arasında bir sınır çizmeli, onları birbiri ile karıştırmamalıyız. Çünkü ahlaki normlar yasaların yapılmasında, meslek normlarının belirlenmesinde kullanılırken; etik değerler insan hakları örneğinde olduğu gibi, ırklardan, dillerden, mezheplerden,

kültürlerden bağımsız değerler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Kuçuradi "evrensellik"ten kastedilenin bir normun dünya genelinde herkes için geçerli olmasını değil onun epistemolojik- aksiyolojik bir özelliğinin olduğunun anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Öncüllerin bilgisinden türeyen bu özelliklerden dolayıdır ki bu normlar çoğunluğu böyle davranmasa dahi bütün insanların diğerine karşı nasıl muamele etmesi ve de nasıl muamele görmesi gerektiğine yönelik talepleri içermektedir (Kuçuradi 2003).

O zaman diyebiliriz ki etik, insanlar arası ilişkilerde kararlar alırken ve eylemlerde bulunurken, doğru ve değerli olan eylemin özelliğini göstererek bize nasıl davranmamız gerektiğinin olanaklarını sunmaktadır. Değerler eğitimi yoluyla amaçlanan ise kişi eylemlerinin temelinde yatan değer biçmeden kaçınarak, doğru değerlendirme⁵ yolunu bizlere açmaktır.

Kuçuradi'ye göre doğru değerlendirmede; değerlendirilecek olanın toplumda kabul gören değer yargılarına göre yapıldığı değer biçmeden ziyade onun yapı özelliği olan değeri görerek onu anlamak ve kendi alanındaki yerini bularak bir tahlil yapılması esastır. Örneğin bir eylemin doğru değerlendirilmesinde, eylemi gerçekleştiren kişinin yapı bütünlüğü içinde tanınması, nasıl bir insan olduğunun bilinmesi ve hatta eylemin hangi koşullarda ve nasıl bir durumda yapılacağıının anlaşılması gereklidir (Kuçuradi 1998:25).

Sırf cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimlikleri yüzünden ötekileştirilen ve hor görülen LGBT bireylerin eylemleri toplumumuzun dini ve kültürel yapısının bize sunduğu değer yargılara göre değerlendirilmekte ve bu durum nefret suçlarına kadar giden insan hak ihlallerin yaşanmasına neden olmaktadır. Oysa LGBT bireylerin eylemleri insanın kendisinin insan olmak bakımından değerli olduğu

⁵ Bir şeyi doğru değerlendirmek onun yapı özelliği olan değeri görmek, yani onu anlamak ve kendi alanındaki yerini bulmaktır. Oysa değer atfetmede kendisine değer atfedilen şey, değer atfedenle olan özel ve dolaylı bir ilgisi yüzünden "değerli" görülmektedir. Değer biçmede ise değerlendirme nesnesinin değerlendirilmesi geçerli değer yargılarına göre yapılmasıdır. Doğru değerlendirmeyi olanaklı kılan ve onu değer biçme-atfetmeden ayıran nokta ise bilgisel temelli inançlar olmasıdır.

inancından hareket ederek doğru bir değerlendirmeye tabi tutulursa eğer; insanlarda onlara yönelik "hoşgörü" edimi kendiliğinden oluşacak ve LGBT'lere yönelik nefret suçları sona erecektir. Bunun oluşması için ise toplumumuzda her kesim insana değerler eğitimi başka deyişle etik eğitim verilmesi zorunlu olmalıdır.

Kuçuradi etik eğitim programlarının, eğitim yapılacak düzeye göre yani her düzeyde konan amaçlara göre geliştirilmesi gerektiğini söylemektedir. Ona göre ilkökul düzeyinde biri için insan kimliği bilincinin oluşması yeterlidir. Bu amaç için örnekleri gündelik yaşamdan hatta bunların yansıması olan edebi eserlerden ve dahası ufkumuzu açan mitolojiden yararlanarak seçmek bu seviye için iyi bir zemin oluşturmaktadır. Orta öğretimde ise insan kimliği bilinci bilgiye dönüştürülmelidir. İnsan onurunun bilgisinin yani tarihsel süreçte edinilen her tür etik başarılarının örneklere yansımasının, temel insan hakları bilgisinin ve onun insanın hayatında gerek kişisel gerek toplumsal gelişimindeki rolünün bugün ve gelecek için önemi ve son olarak herhangi bir eylemin doğru değerlendirilmesinin nasıl olması gerektiğinin bilgisinin verilmesi eğitimin amaçlarından olmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus her iki düzeyin eğitiminde kullanılacak örneklerin seçiminde farklılıkların olması gerektiğidir. Eğitimde kullanılan yöntem- Sokratik yöntem⁶- ise eğitilen öğrencilerin durumuna göre ayarladığında her iki eğitim düzeyi için aynı olabilir (Kuçuradi 2007:262-263).

Kuçuradi'ye göre meslek eğitimleri ya da üniversitelerde lisans ve lisansüstü eğitim söz konusu olduğunda insan hakları araştırmaları teşvik edilmeli ve bunu uygulamaya sokacak eğiticiler için felsefi eğitimi merkeze alan, disiplinler arası lisansüstü programlar açılmalıdır. Dolayısıyla hem eğitilenler hem de eğiticiler için insan haklarını içeren kavramsal bilgilerin yanında etik ve hukuk çerçevesinde

⁶ Sokratik yöntem, Sokrates'in felsefi düşüncüsü ve bilgiyi sınavarak öğretme şekli olarak tanımlanmaktadır. İlk kez Menon diyalogunda geçen bu yöntem; Sokrates'in geometri bilmeyen bir köleye soru ve diyalog yoluyla bir geometri teoremi çözdürmesiyle başlayan aslında kişiye yeni bir şey öğretmeden, onda var olan bilgiyi açığa çıkarmanın yolu olarak benimsenen bir öğretimdir.

gerekçelendirilmesi adına felsefi düzlemdeki araştırmalara ve de onlara dayalı olarak yapılan hukuk araştırmalarına ihtiyaç vardır (Kuçuradi 2007:263-264).

Böylelikle her insanın, etik değer bilgisiyile aydınlanmasıyla beraber insana yakışır bir yaşam sürmenin yolu da açılmış olacaktır. Nitekim insanoğlu aldığı değerler eğitimi ile LGBT'lere yönelik nefret suçlarında olduğu gibi her türlü insan hakları ihlallerinin önüne geçilebilecek ve bunun sonucunda "insan onuru" insanlık için korunmaya devam edecektir.

Sonuç

Türkiye'de LGBT'lere yönelik nefret suçlarının her geçen gün arttığına şahit olunsa da buna dur diyecek cesareti göstermede sessiz kalınmaktadır. İnsan onur ve haklarını çiğneyen bu problem, Kuçuradi'nin anladığı anlamda bir "hoşgörü" kavramının toplumumuzda gerek kişisel birer tutum olarak gerekse yasal düzenlemelerde olmamasından kaynaklanmaktadır. İşte bu yüzden problemi çözmek için "hoşgörü" dediğimiz özelliğin bireylere kazandırılması gerekmektedir.

Kuçuradi kişilerin, hoşgörü dediğimiz özelliği kazanabilmelerinin yolunu değerler eğitimi almalarında görmektedir. Bu noktada "hoşgörü" kavramının başkasına öğretilebilecek bir şey olup olmadığı veya kişinin etik bilginin gerektirdiği biçimde istemeye ve eylemeye zorlanmasının olasılığı tartışma konusu olacaktır. Kuçuradi bu konuda hoşgörünün öğretilen bir şey olmadığını altını çizmektedir. Ona göre; öğretilebilecek olan bir takım kişi özelliklerinin birbirlerinden farkı yani değer farkının kendisidir. Böylesi bir öğreti kişilerin yaşamı için önemli ve anlamlı olanın ne olduğunun bilgisini bize verecektir. Ayrıca kişiler bazı ahlâki normlara uymaları için toplum tarafından zorlanabilirler ama etik değerler söz konusu olduğunda bu mümkün değildir. Çünkü etik değerler kişilerin sahip olduğu dil, din, ırk, mezhep, toplumsal köken ve kültürden tamamen bağımsız bir değerler bütünü olarak insan onuru oluştururlar. Bu yüzden eğitim sırasında öğretilebilecek olan sadece etik eylemin ne olduğu ve insanlar için önemidir.

Tüm bu bilgiler ışığında Türkiye'de başta kurumlarda çalışanlar olmak üzere toplumda her kesim insana verilmesi gereken değerler eğitimi diğer adıyla etik eğitim; kendisinden olmayana o başkası kim olursa olsun özellikleri ve karşılaştığı belirli bir andaki tutumu ne olursa olsun her şeyden önce insan gözüyle bakmayı ve bu bakış açısını herkese kazandırabilmeyi amaç edindiği için özellikle nefret suçlarının önlenmesinde etkili bir rol oynayacaktır. Böylece kişiler yaşadıkları çevrede ve başkalarıyla olan ilişkilerinde geçerli olan değer yargılarına göre değer biçmekten kaçınarak, insan onuru merkezli bir değerlendirmeye kuşatılacaktır. Bu zihniyet ise LGBT'lerin durumlarını ne hastalık ne suç ne de günah olarak görecektir; insanların nitelikli bir yaşam sürdürmeleri için, sahip oldukları insan haklarını LGBT bireylerin de temel hakları olarak benimseyecektir.

Absence of Tolerance: The Hate Crimes Against Lgbt Individuals in Turkey from a Philosophical Point of View

Summary

Müge KUŞ MUMCU

Phd. Candidate

Bursa Uludağ University University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Philosophy, Bursa, TR

ORCID: 0000-0002-9493-5020

muge_k1990@hotmail.com

Introduction

The Homophobia and Transphobia-Based Hate Crimes Report was prepared by the Kaos GL Association in Turkey in 2017, it showed that the violence and discrimination suffered by individuals are simply because of their sexual orientation or gender identity as a major issue and that needs to be overcome in the field of human rights. However, according to the first article of the UN Universal Declaration of Human Rights; "All human beings are born free and equal in dignity and rights. They have reason and conscience, and they should treat each other in the spirit of brotherhood." At this point, it would be appropriate to ask the following question: Why is there such a prejudice and discrimination against LGBT individuals (lesbian, gay, bisexual and trans) in our countries, and what should be the solution to this blatant human rights violation?

In the article, the importance of looking at this question with Kuçuradi's analysis of the concept of "tolerance" was emphasized and a philosophical evaluation of the problem was tried to be made. Because in Turkey, mistakes in what people understand by the concept of "tolerance" and in drawing its boundaries result in such a violation. Since the concept of "tolerance", which is determined within the framework of the religious and cultural perception of societies, puts thoughts at the center and excludes those who are not from it; so it causes serious problems in human dignity and rights. This problem, which violates human dignity and rights, stems from the fact that the concept of "tolerance", as understood by Kuçuradi, does not exist in our society, either as a personal attitude or in legal regulations.

Our social structure, that defines being a LGBT as "disease, deviance, crime, sin, abnormality", which is actually influenced by the idea of heterosexism. On the other hand, homophobia is as a result of heterosexist ideology, imposes the annihilation or concealment of non-heterosexual people's identities. Because otherwise, the order based on hiding sexuality behind the reproductive function for the continuity of the patriarchal social structure, that defines being a woman and a man through social roles will be damaged. It is seen that those who cause prejudice and discrimination on the basis of sexual orientations and gender identities cause human rights violations by using religion as a tool for their heterosexist thoughts with a completely different determination. But if we go through the example of Turkey, Islam is a religion of love,

peace and tolerance. There is an opposition to sin, not to the sinner. As Kuçuradi states, the concept of tolerance should not be understood as not objecting to thoughts and behaviors that one does not approve of. Disapproving of different opinions is in the monopoly of the individual, but no one should consider an action of which will violate the human rights of the others, especially the right of to life, and the sensitive line here should be the value/honour of the human being.

Then, behind all kinds of hate speech that leads to acts of violence against LGBTs, lies the social structure determined under the roof of religious rituals, customs and traditions. This also shows that the problem is ideological. The fact that the content of the concept of "tolerance" in Turkey is filled not by people, but by the thoughts shaped by the people's own religious and cultural dimensions, and thus actually leads us to the absence of tolerance. Because, in Kuçuradi's words, the concept of "tolerance" is a philosophical concept that should be understood in a completely different dimension.

Kuçuradi defines what "tolerance" is in the parallel with tolerance, firstly as a person's attitude and the other as a demand related to the regulation and management of public affairs, where the boundaries are drawn by those who cannot be the subject of tolerance and where different thoughts and practices are on the same subject and are formed. It is explained from two different perspectives. According to Kuçuradi, what constitutes tolerance as a person's attitude is to see others, who are different, primarily as a person like himself, despite the diversity of these differences. The characteristic of the tolerant person in his relations with people is that he does not harm or does not want to harm the rights (not the interests, but the rights) of those who are "different" from him – that is, those who have different opinions, thoughts, beliefs, and behaviors that he or she approves of, or even opposes. However, what the tolerant person does not tolerate in these different thoughts - opinions - beliefs - manners - practices - and attitudes; It is the very existence of the person who tolerates these thoughts or acts as such. For this, although he may give, it does not harm his rights.

Based on Kuçuradi's statement, the fact is that tolerance as a person's attitude is not "respecting the ideas of others", moreover, that one should not oppose the thoughts that one does not approve of, will lead us to the heart of the problem of tolerance. In these social arrangements, and in the creation and implementation of the laws, different thoughts and behaviors from the general society are important. It is a matter of thoughts and behaviors that neither characteristic of them should be tolerated, nor the ones that are of special character should not be tolerated. According to Kucuradi, the solution is; when it comes to opinions, it is the "knowledge" that marks the limit of what cannot be the subject of tolerance in public life. When it comes to norms, practices and behaviors, the limits of what cannot be tolerated; it begins where norms, practices and behaviors directly or indirectly harm the fundamental human rights.

Although legal provisions in Turkey do not explicitly discriminate against citizens based on sexual orientation or gender identity, as a result of the heteronormative system; Nor does it take any measures against LGBT discrimination. However, heteronormatively regulated laws and moral norms, ideologies or beliefs that are reflected in public life do not have a universal value, nor can their validity be defended.

Because in order for a norm to be ethical and universal, it must be independent of the values of religion and ideologies of the people and society. In this framework, "tolerance" in social regulations, as defined by Kuçuradi, is of vital importance in terms of delineating the transformation of prejudice against LGBT people into discrimination, together with the equality regulations that should be in the law.

As a solution to prevent all kinds of violence and hate speech against LGBTs; the concept of "tolerance" should be brought to people from all walks of life as a personal attitude and it should be reflected in legal regulations. That is why there is a need for values education that aims to protect human rights and is shaped by a human-centered understanding, which is the common identity for all of us. What is aimed with values education is to avoid of valuations according to the value judgments of the society which underlie one's actions, and to pave the way for the correct evaluation.

KAYNAKÇA | REFERENCES

Altunpolat, R. (2017). *LGBTİ'lere Yönelik Ayrımcılığı Tarihsel ve Politik Temelde Kavramak*. MSG Dergisi, 17 (64), 2-14.

Ataman, H. (2009). *LGBT Hakları İnsan Haklarıdır*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayınları.

Çabuk, F.D. ve Candansayar, S. (2010). *Tıp ve homofobi. Anti-Homofobi Kitabı 2, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma*, Ankara: Kaos GL Yayını.

Çakırlar, C.ve Delice, S (2012). *Cinsellik Muamması: Türkiye'de Queer Kültür ve Muhalefet*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kuçuradi, İ. (1982). *İnsan Haklarının Felsefi Temelleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kuçuradi, İ. (1998). *İnsan ve Değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kuçuradi, İ. (1999). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kuçuradi, İ. (2003). *Etik ve "Etikler"*. İstanbul: Türkiye Mühendislik Dergisi, 423(1).

Kuçuradi, İ. (2007). *İnsan Hakları, Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Kuçuradi, İ. (2014). *Felsefe ve Etik*. Yunus Aran Birlikteliği Konferansı.

Şahin, N.Z. (2015). *İslam Hukuku ve İnsan Hakları Bağlamında Eşcinsellik Sorunu*. EKEV Akademi Dergisi, 19 (62) ,507-530.

Tümer, G. (1996). *Fuğuş- İslam Öncesi Dönem*. TDV İslam Ansiklopedisi. İstanbul: TDV, XIII.

<http://www.kaosgldernegi.org>.

<http://www.dsm5.org>.

<https://lgbtnewsturkey.files.wordpress.com>